

Zpráva o konci jedné ptačí legendy aneb Konec tetřívků na Moravě

Report on the demise of an iconic bird (Black Grouse) in Moravia

Petr Kovařík¹, Kateřina Ševčíková², Lukáš Kovár³, Jan Strítěský⁴ & Jiří Lehký⁵

¹ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, RP Olomoucko, Husova 5a, 784 01 Litovel,
e-mail: petr.kovarik@nature.cz

² Moravský ornitologický spolek – středomoravská pobočka ČSO, Bezručova 10, 750 02 Přerov,
e-mail: sevcikovaka@seznam.cz

³ VLS ČR, s.p., divize Lipník nad Bečvou, LS Potštát, Olomoucká 237, 753 62 Potštát, e-mail: lukas.kovar@vls.cz

⁴ Vrahovická 592/162, 798 11 Prostějov, e-mail: skritekjan@volny.cz

⁵ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, RP Správa CHKO Beskydy, Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod
Radhoštěm, e-mail: jiri.lehky@nature.cz

Kovařík P., Ševčíková K., Kovár L., Strítěský J. & Lehký J. 2020: Zpráva o konci jedné ptačí legendy aneb Konec tetřívků na Moravě. / *Report on the demise of an iconic bird (Black Grouse) in Moravia*. Zprávy MOS 78: 56–57.

„S bolestí v srdci oznamujeme všem milovníkům ptáků, ornitologům, zoologům, přírodovědcům, příbuzným a známým, že nás po dlouhém chřadnutí zřejmě navždy opustila poslední moravská populace tetřívků z Libavé...“

Tak nějak by asi mohlo znít formální úmrtní oznámení. Tentokrát však nejde o milovaného člověka, ale o celou svěbytnou populaci ptačího druhu, která obývala poslední, svérázný kousek Moravy. Populace druhu, který byl většinou lidmi milován spíše jako zajímavá lovecká trofej a který to má v poslední době v našem světě všude velice těžké.

Jak se to stalo? Tetřívek obecný (*Tetrao tetrix*) už dlouho není oním běžným ptákem, jak by napovídal český název. Jeho populace se u nás během 20. století drasticky zmenšovaly, až na začátku 21. století zbyla na Moravě jen jedna poslední původní a rozmnožující se populace – na Libavě, velice zvláštním to území v Oderských vrších, jehož většinu po druhé světové válce uzavřel před světem vojenský výcvikový prostor. Toto území se mohlo zdát pro tetřívky zemí zaslíbenou, kde civilisté byli nahrazení vojáky a kde podmáčené louky nikdo nerozorával a zarůstající pole brzdily jen tanky.

Ale ani tato zvláštní oblast zřejmě nebyla schopná zajistit podmínky pro přežití tetřívčího druhu a dlouhodobě jej ochránit před tlakem člověka.

Pamětníci rádi vzpomínají, že v poválečných letech na Libavě viděli desítky tokajících tetřívků; pozorovali je i sedávající na plotech a oplocenkách nebo vyplašené neohrabaně startující okolo cest. Početnost z té doby je těžké odhadnout, ale zřejmě dosahovala stovek ptáků. To se ale zvolna a nenápadně začalo měnit a tetřívků ubývalo. Na konci 20. století se tak počty tokajících samců dostaly podle mysliveckých statistik na úroveň nižších desítek (podle průzkumů Pavla Džubery však jen 9–14 samců – DŽUBERA 2000). Při sčítáních v letech 2000–2008 bylo údajně pozorováno 21–34 samců, v roce 2011 ale už jen 15 a v dalších letech stav poklesl jen na několik málo samců (HORA ET AL. 2018). Nepomohla ani poslední zoufalá opatření, kdy byly zkušečně vybrané zarůstající plošky tokanišť obnoveny technikou a kdy zde byli odchyťováni predátoři. Stav tetřívků se již nezvýšily a zůstávali tu už jen jednotliví tokající samci.

Obr. 1 / Fig 1: Jeden z posledních moravských mohykánů./One of the last Moravian Mohicans. Foto L. Kovár.

Tento nezadržitelně se blížící konec se bohužel potvrdil v roce 2020, kdy se i přes zintenzivněnou snahu zdejší skupiny ornitologů a dalších pozorovatelů z řad lesnického a vojenského personálu nepodařilo na tradičních tokaništích na Libavě zaznamenat ani jednoho tokajícího samce... Jsme tedy zřejmě přímými svědky vymření jedné kdysi početné ptačí populace. Samozřejmě nelze vyloučit, že se někde po Libavě ještě pohybuje nějaký osamělý tetřívčí duch unikající pozornosti. Nicméně se obáváme, že to již nic nezmění a že můžeme pomalu vystavit parte...

LITERATURA

- DŽUBERA P. 2000: Rozšíření, odhad početnosti a charakteristika biotopu tetřívka obecného (*Tetrao tetrix*) ve Vojenském výcvikovém prostoru Libavá. In: Málková P. (ed.) Sborník příspěvků mezinárodní konference Tetřevoviti – Tetraonidae na přelomu tisíciletí, České Budějovice: 121–129.
- HORA J., KUČERA Z., NĚMEC M. & VOJTĚCHOVSKÁ E. 2018: Monitoring druhů přílohy I směrnice o ptácích a ptačích oblastí v letech 2011–2013. Příroda, Praha, 38: 1–466.